

TOKSIK GEPATIT TURLARI VA AHOLI ORASIDA UCHRASH HOLATI

Toshtemirov Javohir

QarDU, Biologiya ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

ANNOTATSIYA

Bugungi kunda gepatitning har xil turlarida murakkab o'zgarishlar bo'lib, bir qancha og'ir oqibatlariga olib keladi. Aholi o'rtasida gepatit yosh va jins tanlamaydi, kelib chiqishiga ko'ra toksik gepatit asosan zaharlanishlar orqali yuz beradi.

Kalit so'zlar: *Homiladorlik, qo'zg'aluvchanlik, gepatit, terapiya.*

ABSTRACT

Today, there are complex changes in different types of hepatitis, leading to a number of serious consequences. Hepatitis among the population does not choose age or sex, and toxic hepatitis is mainly caused by poisoning.

Keywords. *Pregnancy, excitability, hepatitis, therapy.*

АННОТАЦИЯ

На сегодняшний день наблюдаются сложные изменения при разных видах гепатита, приводящие к ряду тяжелых последствий. Гепатиты среди населения не выбирают ни возраст, ни пол, а токсические гепатиты в основном вызываются отравлениями.

Ключевые слова: *беременность, возбудимость, гепатит, терапия.*

KIRISH

Homiladorlik davrida toksik gepatit. Homilador ayolda gepatitning rivojlanishi jigarda og'riq, isitma, qon ketishi bilan ko'rsatiladi, xulq-atvor keskin o'zgaradi, qo'zg'aluvchanlik kuchayadi. Bunda, nafaqat jigar balki, taloqning ham hajmi ortadi, terining qichishi paydo bo'ladi. Agar homilador ayollarda toksik gepatit kuzatilgan bo'lsa, bunday bemor qat'iy diyetaga rioya qilgan hoda ko'proq dam olishi kerak bo'ladi. Har qanday jigar kasalliklari, hatto ular remissiyada yoki yashirin formada bo'lsa ham, shifo berish va ayolni umuman bezovta qilmaslik kerak. Aks holda, yallig'lanishning oldini olish mumkin bo'lmaydi. Homilador ayollar uchun toksik gepatit uning asoratlari uchun ayniqsa xavflidir. Gepatopatiya rivojlanadi, buning natijasida qon ivishi sodir bo'ladi. Bu tug'ruq paytida xavfli, chunki u qon ketish xavfini oshiradi. Bunday asoratlarning rivojlanishi bilan ko'p hollarda koagulopatik terapiya o'tkaziladi, undan keyin homiladorlik to'xtatiladi, davolanish davom ettiriladi. Xuddi shunday xavfli asorat - bu giperkoagulatsiya bo'lib, unda qon ivishi kuchayadi. Ikkala patologiya ham homiladorlikni to'xtatishni talab qiladi. Yetkazib berish gepatoprotektiv terapiya, yangi muzlatilgan plazma

infuzioni, gemostazni rag'batlantirish bilan birga keladi. Har qanday etiologiyani jigari shikastlangan barcha homilador ayollar shoshilinch kasalxonaga yotqizishni talab qiladi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bolalarda toksik gepatit. Bolalarda toksik jigar shikastlanishi kam uchraydi. Agar o'sha kam uchraydigan, zararlanish holatlarini tahlil qilsak, bunday bolalarda nevrologik va diorrespirator simptomlar kuzatiladi. Jigarda qon aylanishining buzilishi yanada rivojlanadi. Ko'pincha bolalarda tasodifiy zaharlanish, ya'ni rangpar grebe bilan zaharlanish kuzatiladi. Bola zudlik bilan intensiv terapiya bo'limiga yuboriladi, chunki o'tkir nekroz tez rivojlanadi. Bolalarda, kattalardan farqli o'laroq, lezyonlar allergiya, immunitet tizimining og'ir buzilishlari tufayli yuzaga kelishi mumkin, ularda yanada jiddiyroq yuz beradi. Bolalar, an'anaviy belgilarga qo'shimcha ravishda, anafilaktik shok, kuchli teri toshmasi, immunitet tizimining buzilishi, shu jumladan immunitet tanqisligi paydo bo'lishi mumkin. Terapiya bo'lmasa, to'liq bo'lmagan tiklanish surunkali holga keladi. Yakuniy bosqich astsit bo'lib, ko'pincha o'lim bilan yakunlanadi.

O'tkir toksik gepatit. Bunda o'ziga xos xususiyat shundaki, gepatit juda tez sur'atda rivojlanadi, kasallikning cho'qqisi toksin ta'sirining 3-kuniga to'g'ri keladi, gipertrofiya natijasida kuchli og'riqlar kuzatiladi. Natijada harorat keskin ko'tariladi, 38 darajagacha va undan yuqori holatda kuzatilishi mumkin.

Toksik dori gepatit. Ko'pincha toksikoz dorilar bilan zaharlanishning natijasidir, buning sababi - giyohvand moddalarni haddan tashqari dozalash yoki uzoq muddatli foydalanishda kuzatiladi. Uzoq muddatli foydalanish bilan surunkali shakl ko'pincha rivojlanadi, dozani oshirib yuborish bilan - o'tkir shakl. Jigar birinchi navbatda dorilarning ta'siriga javob beradi, chunki ularni qayta ishlash jigarda sodir bo'ladi. Shuningdek, jigar qoldiqlarni zararsizlantiradi va ularni tashqariga chiqaradi. Dori-darmonlarni qabul qilishning dozasi va davomiyligi juda xilma-xildir. Hozirgi vaqtda jigarga zarar etkazishi mumkin bo'lgan bir necha ming dori mavjud. Ko'pincha bunday asoratlarning sababi o'z-o'zini davolashdir, chunki bu dorilarning aksariyati retseptsiz. Ba'zi dorilar, dozadan qat'i nazar, jigarda muqarrar yon ta'sirga ega. Ammo ko'pincha bunday dorilarni qabul qilishdan qochib bo'lmaydi. Masalan, kimyoterapiya, antiretrovirus terapiya, saratonga qarshi dorilar. Tananing sezgirligi kuchaygan, tez-tez allergik reaksiyalar bo'lgan odamlarda, qariyalarda har qanday dori-darmonlarni qabul qilishda toksik gepatit rivojlanish xavfi ortadi. Hatto, birinchi qarashda, zararsiz antibiotiklar va antipiretiklar jigarga sezilarli zarar etkazishi

mumkin. Jigar uchun ayniqsa xavfli gormonal dorilar, antidepressantlar, psixotrop moddalar va antipsikotiklar, diuretiklar, antibakterial va antiviral vositalar.

Alkogolli toksik gepatit. Spirtli ichimliklar, ayniqsa past sifatli spirtli ichimliklar, salbiy ta'sir ko'rsatadi, ular jigarda neytrallanadi. Odamlarga zararli ta'sir ko'rsatadigan toksinlar mavjud, nekrozga uchraydi, natijada sirrozga, o'linga olib keladi.

Professional toksik gepatitus. Bu zararli ishlab chiqarish omillarining organizmga ta'sirining natijasidir. Ko'pincha ishlab chiqarish sohasida uzoq vaqt ishlaydigan xodimlarda, laboratoriyalarda kuzatiladi. Kasbiy gepatit xavfi, ayniqsa immuniteti pasaygan va birga keladigan virusli gepatit yoki boshqa jigar kasalliklari bo'lgan xodimlarda ortadi. U o'tkir va surunkali shaklda rivojlanishi mumkin. O'tkir shaklda, u sanoat qochqinlari natijasida, beparvolik tufayli, uskunaning noto'g'ri ishlashi yoki ishlamaydigan qalpoq bilan rivojlanadi. Bunday holda, organizm darhol preparatning katta dozasini oladi. Surunkali shaklda zaharlanish asta-sekin, asta-sekin rivojlanadi. Misol uchun, odam uzoq vaqt davomida zaharli moddalarning bug'larini nafas oladi. Asosiy sanoat zaharlari sariq fosfor, trichdir. Peretilen, uglerod. Biologik vositalar ham xavflidir, masalan, qo'ziqorinlar, viruslar, bakteriyalar, mikrobiologlar, virusologlar va bakteriologlar bilan ishlashlari kerak. Dorivor maqsadlarda yoki tadqiqot uchun ishlatiladigan farmatsevtik va kimyoviy preparatlar xavfli emas.

Alimentar toksik gepatit. Kasallikning bu shakli fekal-og'iz gepatiti deb ham ataladi. Kasallikning asosiy sababi infeksiyalangan odamdan sog'lom odamga tushadigan najas massalarining bo'laklari. Tarqalishi og'iz orqali, og'iz orqali sodir bo'ladi. Jinsiy aloqaning noan'anaviy usullarini xohlaydigan odamlar infeksiyaning ushbu shakliga duchor bo'lishadi. Ushbu mexanizm noto'g'ri toksik gepatitning yuqumli ekanligini ko'rsatadi. Ammo bu unday emas. Bu o'z-o'zidan uzatilmashligini tushunishingiz kerak

Virusli toksik gepatit. Rivojlanish sababi toksinlar va virusli metabolizm mahsulotlarini qonga chiqaradigan virusdir. Bu moddalar endotoksinlar deb ataladi. Ular jigarga kirib, undagi patologik o'zgarishlarni, shu jumladan jigarning nekrozini va yog'li degeneratsiyasini keltirib chiqaradi. Virusli gepatit virusologik tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Ba'zida kasallik yashiringan, shuning uchun profilaktik tekshiruvdan o'tish, testlarni o'tkazish muhimdir. Bu patologiyani o'z vaqtida aniqlash va zarur choralarini ko'rish imkonini beradi. Davolash virusning qaysi shakli o'zgarishlarga sabab bo'lganiga bog'liq. Buni laboratoriya tekshiruvlarisiz amalga oshirish mumkin emas. Virusli Gepatit B, C, D jinsiy yo'l bilan va giyohvandlik orqali yuqadi. Shuningdek, infeksiya jarrohlik aralashuvlar paytida, invaziv

muolajalar paytida asepsiya qoidalariga rioya qilmaslik natijasida paydo bo'lishi mumkin. Eng og'ir - gepatit C. Tashqi tomondan, kasallik har doim ham o'zini namoyon qilmasligi mumkin. Biror kishi o'zini juda yaxshi his qilishi mumkin, shundan keyin keskin inqiroz yuzaga keladi. Jigar asta-sekin va asemptomatik tarzda shikastlanadi. Bu oxir-oqibat jigar sirrozi sifatida namoyon bo'ladi, shundan so'ng odam tezda vafot etadi. Bundan tashqari, u boshqa organlarga asoratlarni berishi mumkin. Gepatit B umumiy aholi orasida keng tarqalgan va ko'pincha qon quyish orqali yuqadi. Profilaktikaning asosiy chorasi donor qonini nazorat qilish va muntazam ravishda profilaktik tekshiruvlardan o'tishdir. Agar erta aniqlansa, uni davolash mumkin. Ammo kech aniqlansa, u ko'pincha o'lim bilan tugaydi. Gepatit D ko'pincha gepatit B ustiga qo'shiladi. Ular birgalikda og'ir shaklda o'zini namoyon qiladigan va jiddiy asoratlarni keltirib chiqaradigan xavfli kasallikni hosil qiladi. Aksariyat hollarda u o'lim bilan tugaydi.

Kimyoterapiyadan keyin toksik gepatit. Etakchi sabablardan biri bu kimyoterapiya va antiviral terapiyaning ta'siri bo'lib, o'tkir va surunkali shakllarda jigar shikastlanishiga yordam beradi. Buning sababi, saratonga qarshi dorilarning asosiy parchalanishi jigarda sodir bo'ladi. Natijada, barcha jigar funktsiyalari, shu jumladan detoksifikatsiya buziladi. Sitostatiklar o'simta hujayralarining o'sishi va bo'linishini to'xtatadi, biroq ayni paytda ular jigar hujayralariga ham xuddi shunday ta'sir ko'rsatadi. Hujayralar yangilanish qobiliyatini yo'qotadi. Bu preparatning jigarda to'planishi va jigarga toksik ta'sir ko'rsatishiga olib keladi. Kemoterapiya natijasida toksik gepatit xolestatik buzilishlar va jigar ensefalopatiyasi bilan murakkablashadi. Bularning barchasi toshma, og'riq bilan birga keladi. Tana harorati sezilarli darajada ko'tariladi. Kimyoterapiyaning jigarga salbiy ta'sirini minimallashtirish uchun jigarni doimiy ravishda kuzatib borish kerak. Asosiy tahlil biokimyoviy qon testidir. Zamonaviy talablarga muvofiq, qon testini o'tkazish kerak. Kimyoterapiya boshlanishidan oldin, keyin esa davolanishning 14-kunida. Vaziyat 14 dan 21 kungacha diqqat bilan kuzatiladi. Bu vaqtda testlar ko'pincha har kuni o'tkaziladi. Ular toksik jigar shikastlanishining belgisi bo'lgan bilirubin va transaminaza darajasini kuzatadilar. Saraton terapiyasi tugagandan so'ng, jigar holati har oyda 6 oy, keyin har 6 oyda kuzatiladi. Gepatoproteksiyani amalga oshirish orqali kimyoterapiya paytida toksikozning oldini olish mumkin. U shikastlangan membranalarning tuzilishini tiklaydi, gepatotsitlardagi halokatli jarayonlarni inhibe qiladi va fibrozning oldini oladi.

Ekzogen toksik gepatit. Atrof-muhit toksinlari ta'siridan kelib chiqadi. Bu og'ir metallar, kislota bug'lari, spirtli ichimliklar, dori-darmonlarni o'z ichiga olgan har

qanday tabiat va kelib chiqishi elementlari. Ham o'tkir, ham qo'zg'atishi mumkin. Ushbu mexanizm noto'g'ri toksik gepatitning yuqumli ekanligini ko'rsatadi. Ammo bu unday emas. Bu o'z-o'zidan uzatilmaligini tushunishingiz kerak. kasallik, lekin uni keltirib chiqaradigan toksik agent. Aynan u tanadagi shunga o'xshash shikastlanishning rivojlanishiga olib keladi.

Virusli toksik gepatit. Rivojlanish sababi toksinlar va virusli metabolizm mahsulotlarini qonga chiqaradigan virusdir. Bu moddalar endotoksinlar deb ataladi. Ular jigarga kirib, undagi patologik o'zgarishlarni, shu jumladan jigarning nekrozini va yog'li degeneratsiyasini keltirib chiqaradi. Virusli gepatit virusologik tadqiqotlar bilan tasdiqlangan. Ba'zida kasallik yashiringan, shuning uchun profilaktik tekshiruvdan o'tish, testlarni o'tkazish muhimdir. Bu patologiyani o'z vaqtida aniqlash va zarur choralarni ko'rish imkonini beradi. Davolash virusning qaysi shakli o'zgarishlarga sabab bo'lganiga bog'liq. Buni laboratoriya tekshiruvlarisiz amalga oshirish mumkin emas. Virusli Gepatit B, C, D jinsiy yo'l bilan va giyohvandlik orqali yuqadi. Shuningdek, infeksiya jarrohlik aralashuvlar paytida, invaziv muolajalar paytida asepsiya qoidalariga rioya qilmaslik natijasida paydo bo'lishi mumkin. Eng og'ir - gepatit C. Tashqi tomondan, kasallik har doim ham o'zini namoyon qilmasligi mumkin. Biror kishi o'zini juda yaxshi his qilishi mumkin, shundan keyin keskin inqiroz yuzaga keladi. Jigar asta-sekin va asemptomatik tarzda shikastlanadi. Bu oxir-oqibat jigar sirrozi sifatida namoyon bo'ladi, shundan so'ng odam tezda vafot etadi. Bundan tashqari, u boshqa organlarga asoratlarni berishi mumkin. Gepatit B umumiy aholi orasida keng tarqalgan va ko'pincha qon quyish orqali yuqadi. Profilaktikaning asosiy chorasi donor qonini nazorat qilish va muntazam ravishda profilaktik tekshiruvlardan o'tishdir. Agar erta aniqlansa, uni davolash mumkin. Ammo kech aniqlansa, u ko'pincha o'lim bilan tugaydi. Gepatit D ko'pincha gepatit B ustiga qo'shiladi. Ular birgalikda og'ir shaklda o'zini namoyon qiladigan va jiddiy asoratlarni keltirib chiqaradigan xavfli kasallikni hosil qiladi. Aksariyat hollarda u o'lim bilan tugaydi.

REFERENCES

1. Nurova, Z. A., Toshpo'latov, T. L. A., Doniyorova, G. E., Bahodirjonov, T. L., & Qilichev, J. F. (2022). ORGANIZMNING ANTIGENLIK, BIOLOGIK, ALLERGIK OMILLARI VA ULARNING TA'SIR DARAJALARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(4), 654-657.